

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

2023-12-15 Nr. NV-3206

VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-23-1748(2) TAIS-23-16971(3)	DĖL SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-549 23 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-3037		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Pateikimo Seimui terminas 2023-12-29	<i>Socialinės apsaugos ir darbo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☐ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☒ Nesvarstyta Norėdami įvesti datą, spustelėkite arba bakstelėkite čia.	<i>Pasirenkama</i> ☒ Svarstyti TAP ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Seimo narių grupė (L. Kukuraitis, A. Butkevičius, A. Stončaitis, D. Griškevičius ir kt.) siūlo asmenims, gavusiems išankstinę senatvės pensiją¹, nustatyti senatvės pensijos mažinimo išimtį – senatvės pensiją nustatytu dydžiu mažinti tol, kol apskaičiuotos ir sumažintos pensijų skirtumas būtų lygus visų išankstinės pensijos išmokų sumai.

Šiuo metu skiriant senatvės pensiją asmeniui, gavusiam išankstinę senatvės pensiją, apskaičiuotas senatvės pensijos dydis mažinamas po 0,32 proc. už kiekvieną gautos išankstinės senatvės pensijos mėnesį. Senatvės pensijos dydis nemažinamas, jeigu išankstinę senatvės pensiją asmuo gavo ne ilgiau kaip 3 metus ir skiriant išankstinę pensiją jam buvo įskaitytas ne mažesnis kaip 40 m. stažas (nuo 2022 m. šis stažo reikalavimas kasmet didinamas po 3 mėn., kol 2031 m. pasieks 42 m. 6 mėn.).

Seimo narių teigimu, projektu siekiama sumažinti socialinį neteisingumą, panaikinti „baudimo iki gyvos galvos“ principą ir įvesti naują normą, jog iš pensijos gavėjo išskaičiuavus iki pensijos išmokėtas sumas būtų nutraukiamas pensijos sumažinimas.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Vyriausybės išvadoje siūloma Įstatymo projektui Nr. XIVP-3037 nepritarti dėl šių priežasčių:

1. projektas neatitinka teisėkūros tikslingumo ir efektyvumo principų, nes siūloma priemonė – išankstinės senatvės pensijos mokėjimo sąlygų lengvinimas – nesprendžia vyresnio amžiaus asmenų nedarbo ir užimtumo bei socialinės apsaugos mechanizmų nepakankamumo problemas, o siūlomi pakeitimai nėra veiksmingiausia ir ekonomiškiausia rengėjų keliamą tikslą leisianti pasiekti priemonė:

- ✓ 2023 m. rugsėjo mėn. buvo 24 369 pensijų gavėjai, kuriems senatvės pensija mažinama dėl anksčiau gautos išankstinės senatvės pensijos ir kurių stažas yra mažesnis už pensijų socialinio draudimo stažą. Vidutinė šių asmenų pensija – 410,28 Eur, išankstinę pensiją jie gavo vidutiniškai 37 mėn., taigi senatvės pensija jiems sumažinta vidutiniškai 11,84 proc., arba 55,10 Eur per mėn. Nevertinant pensijų indeksavimo, vidutiniškai per išankstinės pensijos gavimo laikotarpį šiems asmenims būtų išmokėta po 15 180,36 Eur. Pritarus pasiūlymui, ši suma vidutiniškai būtų sumokėta per 23 metus ir nesumažintą senatvės pensiją išankstinės pensijos gavėjai galėtų pradėti gauti sukakę apie 88 metus. Vidutinė vyrų ir moterų, sukakusių 65 metus, gyvenimo trukmė, žyminti laikotarpį, per kurį bus mokama senatvės pensija, 2022 m. buvo 16,86 metų, todėl realią naudą gautų tik pavieniai išankstinės pensijos gavėjai.
- ✓ Valstybės kontrolė Pensijų sistemos pokyčių vertinimo ataskaitoje yra pažymėjusi, kad išankstinės senatvės pensijos neturėtų būti įrankis spręsti vyresnio amžiaus žmonių nedarbo problemas, o Europos Komisijos Žaliojoje knygoje dėl senėjimo nurodyta, kad „užtikrinti pensijų sistemų adekvatumą ir tvarumą gali padėti ankstyvo išėjimo į pensiją ribojimas objektyviai pagrįstais atvejais, visuotinės teisės dirbti, sulaukus pensinio amžiaus, įvedimas ir lanksčios pensijų sistemos.“ Siūlomi pakeitimai ne tik neišspręs aiškinamajame rašte nurodytų problemų, bet jas dar labiau pagilins: pagyvenusių asmenų isidarbinimo galimybes nepadidės, o dalį asmenų tokie

¹ Išankstinę senatvės pensiją gali būti skiriama asmeniui, kuriam iki senatvės pensijos amžiaus yra likę ne daugiau kaip 5 metai; jis turi būtinaį stažą senatvės pensijai, galiosiantį tais metais, kai sukaks senatvės pensijos amžius; negauna kitų periodinių išmokų ir pajamų; nedirba ir negauna jokių darbinių ar kitų draudžiamųjų pajamų (pagal darbo sutartį, narystės ar tarnybos pagrindą, iš savarankiškai vykdomos veiklos, užsienio valstybėje); nėra ūkininkas ar jo partneris. Išankstinę senatvės pensiją apskaičiuojama taip kaip socialinio draudimo senatvės pensija ir mažinama po 0,32 proc. už kiekvieną mėnesį, likusį iki senatvės pensijos amžiaus sukakties.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

siūlymai skatins pasitraukti iš aktyvios darbo rinkos dėl patrauklesnių išankstinės pensijos mokėjimo sąlygų.

2. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „socialinės apsaugos teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų sudarytos prielaidos ir paskatos kiekvienam visuomenės nariui pačiam pasirūpinti savo gerove, o ne pasikliauti vien valstybės laiduojama socialine apsauga“. Pritarus siūlymui, būtų paneigtas solidarumo principas, kuriuo grindžiama pensijų sistema, nes būtų nustatytas nepakankamas ir vienpusis, išankstinės pensijos gavėjams palankesnis, palyginti su kitais pensijų gavėjais, reguliavimas, sumažintas jų asmeninis indėlis ir atsakomybė rūpintis savo pensija, nes per gyvenimą išmokėtų pensijų suma nėra tapati įmokėtų įmokų sumai, o išankstinių senatvės pensijų mažinimo procentas apskaičiuojamas ne pagal paskolos grąžinimo principą, bet pagal draudimo matematikos principus, įvertinant asmenų vidutinę gyvenimo trukmę, sukakus senatvės pensijos amžių, ir tai, per kokį laikotarpį išmokamos pensijų sumos. Be to, nustatant pensijos dydį, asmens per visą gyvenimą įgyti pensijų apskaitos vienetai konvertuojami į eurus pagal pensijos mokėjimo dieną galiojančią, o ne pagal mokant įmokas galiojusią vertę.

Projekte pateikta Vyriausybės pozicija iš esmės laikytina teisinga ir argumentuota.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektas suderintas su Finansų ministerija, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba bei patikslintas pagal Teisingumo ministerijos ir Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, patarėja